

«ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΔΟΥΛΕΨΩ;» ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ...

ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΕΡΓΑΤΕΣ, ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΟΜΕΣ-ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ

Άμα προσπαθήσει καμία να καταλάβει τι διάολο γίνεται σ' αυτήν τη χώρα με τους ανήλικους μετανάστες εργάτες, αμέσως θα έρθει αντιμέτωπη με ένα σωρό έννοιες και αφηγήσεις που, το μόνο που καταφέρνουν, είναι να κάνουν τα μυαλά μας πουρέ.

Η συμβολή της αριστεράς σ' αυτήν την κατάσταση είναι καθοριστική. Εδώ και δεκαετίες, επιβάλλει στον δημόσιο λόγο αφηγήσεις που δεν βλέπουν πουθενά την εκμετάλλευση της εργασίας, αλλά ούτε την οργάνωση αυτής της εκμετάλλευσης από το κράτος. Αντιθέτως, αυτές οι αφηγήσεις περιγράφουν ντετερμινιστικά έναν κόσμο διαρκούς προόδου μέσω τεχνολογικής ανάπτυξης (sic). Όπως θα υποστηρίξουμε σε επόμενο κείμενο αυτού του τεύχους, πίσω απ' τις γυαλιστερές και φανταχτερές τεχνολογίες βρίσκεται ένα σύμπαν εκμετάλλευσης εργασίας με όρους σύγχρονης σκλαβιάς.¹

Σ' αυτό το κείμενο θα προσπαθήσουμε να φωτίσουμε λίγες μόνο πτυχές αυτού του θέματος. Θα μιλήσουμε για τους ανήλικους μετανάστες ως εργάτες. Θα υποστηρίξουμε πως οι ανήλικοι αποτελούν ένα απ' τα πιο υποτιμώμενα κομμάτια της εργατικής τάξης, πάνω στο οποίο διαμορφώνονται σχέσεις εκμετάλλευσης και εξουσίας με όρους φυλής, ηλικίας και τάξης. Θα υποστηρίξουμε πως, στην πραγματικότητα, η ανηλικότητα αποτελεί μία ταξική κατηγορία. Μέσα από νομοθεσίες και καθημερινές πρακτικές, είναι το κράτος που διαμορφώνει το τι εστί ανηλικότητα. Πόσο μάλλον, είναι το κράτος που κατατάσσει τους ανήλικους μετανάστες εργάτες ως μία ξεχωριστή εργατική δύναμη, πάνω στην οποία θα πρέπει να έχει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο: για το πού ζει, πώς μεγαλώνει, ποιες είναι οι κοινωνικές της σχέσεις, πού και πώς διοχετεύεται ως εργατική δύναμη.

Οι απαρχές στην δεκαετία του '90.

Το ελληνικό κράτος εκπαιδεύεται πάνω σ' αυτήν τη διαχείριση ήδη απ' την δεκαετία του '90, με την έλευση των βαλκάνιων μεταναστών εργατών. Αυτή η διαχείριση άνοιξε ένα κάρο παραγωγικές δυνατότητες για τα ντόπια αφεντικά σε όλο το εύρος των διαδικασιών παρανομοποίησης και εκμετάλλευσης των ανηλίκων. Μην Κυβερνητικές Οργανώσεις, όπως Το Χαμόγελο του Παιδιού, η Κιβωτός του Κόσμου, η Άρσις κτλ, ιδρύθηκαν τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '90 με κρατικές και ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις για να συμβάλουν ακριβώς στη διαχείριση των ανήλικων μεταναστών εργατών, διαμορφώνοντας σχέσεις εκμετάλλευσης και τεχνοτροπίες υποτίμησης της εργατικής δύναμης που μάς συντροφεύουν μέχρι σήμερα.

Αυτές οι Μ.Κ.Ο. απασχολούσαν κοινωνικούς επιστήμονες, όπως ψυχολόγους, εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι, δουλεύοντας μαζί με την αστυνομία, ξαμολήθηκαν στους δρόμους και τις γειτονιές για να εντοπίσουν και να καταγράψουν τους ανήλικους μετανάστες εργάτες: πού έμεναν, πώς δούλευαν, ποιοι ήταν οι γονείς τους, πώς ζούσαν αυτές οι οικογένειες κτλ.. Τα δεδομένα που συνέλεξαν, μέσα απ' την κατάληψη επεξεργασία, διαμόρφωσαν την αφήγηση που ήθελε τους ανήλικους μετανάστες εργάτες ταυτόχρονα θύματα και θύτες βίας και κακοποίησης και που, συνεπώς, το κράτος, οι ειδικοί και τα αφεντικά έπρεπε να πείσουν από πάνω τους. Το παρακάτω απόσπασμα απ' την εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, που αναφέρεται σε ημερίδα του Χαμόγελου του Παιδιού με ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς για την χάραξη κοινής στρατηγικής για την «προστασία» των ανήλικων μεταναστών, είναι αρκετά ενδεικτικό:

«Τριακόσια παιδιά αναγκάζονται να επαιτούν ή να πωλούν μικροπράγματα στα φανάρια κάθε χρόνο. Το 90% είναι αλβανικής υπηκοότητας. Τα περισσότερα, αν όχι όλα, οδηγούνται στην επαιτεία από φυγόπονους, κακούς γονείς, που στην πλειοψηφία τους δεν έχουν υποβάλει χαρτιά για νομιμοποίηση. [...] Υπάρχει η ανοχή όλων για την παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού, η εκμετάλλευση γίνεται από πολλούς, τα παιδιά που αφήνονται στην τύχη τους αυξάνουν την παραβατικότητα».

Το συμπέρασμα που έβγαине από τους ειδικούς ήταν σαφές: οι μετανάστες χωρίς χαρτιά είναι «φυγόπονοι» και «κακοί» γονείς, ανίκανοι να μεγαλώσουν τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα αυτά να καταλήγουν ανήλικοι παραβάτες. Οπότε, το κράτος χρειαζόταν να παρέμβει και να θέσει υπό την προστασία του αυτούς τους ανήλικους. Και πράγματι, οι ανήλικοι μετανάστες εργάτες εντοπιζόνταν και απομακρύνονταν απ' τους δικούς τους -για μικρότερα ή μεγαλύτερα διαστήματα- απ' τους εργαζόμενους των Μ.Κ.Ο. και την αστυνομία και οδηγούνταν σε δομές παιδικής προστασίας. Αυτές οι δομές λειτουργούσαν ως στρατόπεδα κράτησης. Σε κάποιες περιπτώσεις οι ανήλικοι επέστρεφαν στους δικούς τους, συνήθως μετά από δική τους φυγή, οι οποίοι δικοί τους, εν τω μεταξύ, είχαν περάσει από εξονυχιστικό έλεγχο απ' τις δομές, τους εισαγγελείς και την αστυνομία για να κριθεί η «καταλληλότητά» τους. Τις περισσότερες φορές, βέβαια, απελαύνονταν και ξεκινούσαν απ' την αρχή την διαδικασία για να έρθουν στην Ελλάδα.

Αυτές οι δομές αποτέλεσαν τόπο έλξης του ντόπιου παρανομοποιημένου κεφαλαίου. Πώς αλλιώς θα γινόταν; Αφού μέσα σ' αυτές βρίσκονταν ανήλικοι μετανάστες εργάτες υπό καθεστώς παρανομίας, απομακρυσμένοι απ' το οποιοδήποτε κοινωνικό και συγγενικό τους περιβάλλον. Πληρούσαν, δηλαδή, όλες τις προϋποθέσεις για να αποτελέσουν ένα πλήρως υποτιμώμενο εργατικό δυναμικό, ικανό να στελεχώσει τα κότεργα του μαφιοζοποιημένου κεφαλαίου με όρους σύγχρονης σκλαβιάς. Έκτοτε, αυτοί οι εργάτες διοχετεύονται με το καντάρι σε κάθε είδους καπιταλιστικό κότεργο: καταναγκαστική πορνεία, οικοδομή, χωράφια, παράνομες υιοθεσίες κτλ.. Ο κατάλογος δεν έχει τελειωμό. Ωστόσο, η ταξική εκμετάλλευση των ανήλικων

μεταναστών εργατών αποτελεί κοινό μυστικό αυτού του τόπου, σαν αυτά τα μυστικά που όλοι γνωρίζουν σε ένα οικογενειακό τραπέζι αλλά κανείς δεν θέλει να θίξει. Στην περίπτωση μας, η ταξική εκμετάλλευση των ανήλικων μεταναστών εργατών κρύβεται συστηματικά κάτω από τόνους συσκότισης. Κι αυτό γιατί γύρω απ' αυτήν την εκμετάλλευση έχει πλεχτεί ένας κόσμος εξουσίας και υλικών συμφερόντων που έχει διαμορφώσει την ελληνική κοινωνία όπως την ξέρουμε μέχρι σήμερα.

Πράγμα το οποίο μπορεί να καταλάβει καμία άμα συλλογιστεί πως μεγάλο κομμάτι των ανήλικων μεταναστών εργατών ήταν τα παιδιά των μεταναστριών γυναικών που διοχετεύονταν στην καταναγκαστική πορνεία και την έμμοισθη οικιακή εργασία και φροντίδα. Σε συνέντευξή της, μία μετανάστρια εσωτερική οικιακή εργάτρια περιέγραφε πόσο δύσκολο της ήταν να δουλεύει εσωτερική και παράλληλα να μεγαλώνει παιδί, αλλά και τη «λύση» που της δόθηκε, δηλαδή να στείλει το παιδί της σε ίδρυμα:

«Βρήκα (το ίδρυμα) μέσω μιας φίλης μου από το κόμμα της (φοιτητική παράταξη)...Εγώ βέβαια δεν τα ξεχωρίζω τα κόμματα. Εγώ είμαι ουδέτερη. Όποιος με βοηθάει αυτός είναι καλός για μένα. Δεν υπάρχουν κόμματα σε εμάς. Μου είπε «η μητέρα μου ξέρει μια κοινωνική λειτουργό και ξέρει ένα ίδρυμα. Θέλεις να την πάμε από εκεί να μπορέσεις να τα βγάλεις πέρα λίγο;». Και πήγα εγώ. Με έβαλαν να υπογράψω ότι δηλώνω ότι παραδίδω την κόρη μου (5 ετών) για ό,τι χρειαστεί. Έτσι μου είπανε. Για όποτε χρειαστεί. Το ίδρυμα ήταν ιδιωτικό, από κάποιον εκκλησιαστικό φορέα. Αλλά ήταν μέσα και ο δήμαρχος. Ερχότανε κάποιες γιαγιάδες που κι αυτές νομίζω πληρώνανε... Πήγα να το πάρω πίσω μετά από ενάμιση χρόνο και η υπεύθυνη είπε: «Αχ εσύ θα το μετανιώσεις. Ας' το παιδί. Εγώ θα πληρώσω και τα φροντιστήρια αγγλικών και θα πάει το παιδί και αυτό και αυτό και το άλλο».²

Όσα περιγράφονται παραπάνω, αποτελούσαν -και αποτελούν- καθημερινότητα για πολλές μετανάστριες εργάτριες και τα παιδιά τους. Το συγκεκριμένο απόσπασμα είναι ενδεικτικό του πλούτου των θεσμών και των λειτουργιών που εμπλεκόνταν σ' αυτήν την καθημερινότητα: μέλη κομμάτων και φοιτητικών παρατάξεων, η εκκλησία, ο Δήμος...θα συμπληρώνανε εμείς και όσοι εργάζονταν στην εν λόγω δομή, η αστυνομία, η εισαγγελία κ.ά.

Έκτοτε, έχει πέσει πολύ νερό στ' αυλάκι. Δύο δεκαετίες αργότερα, όταν ανοιγόταν πεδίο δόξης λαμπρό για το ελληνικό κράτος και τα αφεντικά του απ' την εκμετάλλευση των μεταναστών εργατών που έφθαναν απ' το 2015 και μετά, οι τεχνογνωσίες και οι σχέσεις που είχαν παραχθεί την δεκαετία του '90 ήταν κάτι παραπάνω από χρήσιμες.

Η διαμόρφωση της παρανομοποιημένης ανήλικης εργατικής δύναμης.

Απ' το 2015 και μετά, η διαχείριση των ανήλικων μεταναστών εργατών διεξάγεται με τους όρους που διαμορφώθηκαν απ' τα '90s: την ανηλικότητα ως ταξικό κριτήριο για την υποτίμηση και εκμετάλλευση των μεταναστών εργατών· την τοποθέτηση των ανήλικων μεταναστών εργατών υπό σκληρό κρατικό έλεγχο με το πρόσχημα της προστασίας ή της πάταξης της εγκληματικότητας· την απομάκρυνση των ανήλικων από συγγενικά και κοινωνικά δίκτυα ως απαραίτητη προϋπόθεση για να διεξαχθεί αυτός ο έλεγχος. Η διάλυση των οικογενειακών σχέσεων, που λειτουργούν ως ανάχωμα απέναντι στην ταξική εκμετάλλευση, αποτελεί βασική προϋπόθεση ώστε οι μετανάστες εργάτες να μη ριζώσουν, να μην δημιουργήσουν δεσμούς και μεθόδους υπεράσπισης των ζωών τους, αλλά να βρίσκονται υπό διαρκή αίσθηση προσωρινότητας.

Πρώτα απ' όλα, έχει εδραιωθεί πως το ποιος είναι ή όχι ανήλικος είναι κάτι που θα το κρίνει το κράτος μέσα από συγκεκριμένες επιστημονικές και γραφειοκρατικές διαδικασίες. Αυτές οι διαδικασίες περιλαμβάνουν μια σειρά ιατρικών και ψυχολογικών εξετάσεων από κλιμάκιο του ΕΟΔΥ μέσα στα camps ή/ και από δημόσια νοσοκομεία: εξέταση από παθολόγο ή παιδίατρο· έλεγχο της «γνωστικής, συμπεριφορικής και ψυχολογικής ανάπτυξης» από ψυχολόγο και κοινωνικό λειτουργό· ακτινογραφία του αριστερού καρπού και χεριού και οδοντιατρική εξέταση.

Μέσα απ' τις ίδιες διαδικασίες παράγεται και μία γκάμα διαχωρισμών και κατηγοριοποιήσεων εντός των ανήλικων μεταναστών εργατών. Απ' τα δε-

δομένα που συλλέγονται απ' τις ιατρικές και ψυχολογικές εξετάσεις κρίνεται το κατά πόσο ο εκάστοτε ανήλικος «βρίσκεται σε κίνδυνο» και, άρα, πρέπει να τεθεί υπό ακόμα πιο αυστηρό κρατικό έλεγχο. Αυτά τα δεμένα ονομάζονται «δείκτες ευαλωτότητας και επικινδυνότητας». Όσο πιο ψηλά «σκοράρει» ο ανήλικος μετανάστης σ' αυτούς τους δείκτες, τόσο περισσότερο τον κλείνει το κράτος στην «αγκαλιά» του.

Παράλληλα με την ηλικία και την «ευαλωτότητα», υπό έλεγχο τίθενται και οι συγγενικές σχέσεις του ανήλικου. Κι εδώ ήρθε η στιγμή να πούμε δύο λόγια για τον χαρακτηρισμό «ασυνόδευτοι». Με αυτόν τον χαρακτηρισμό, μας δίνεται η εικόνα παιδιών εντελώς παρατημένων και που μόνο το κράτος μπορεί να τα σώσει. Στην πραγματικότητα, βέβαια, υπό την ομπρέλα των «ασυνόδευτων» μπορεί να τίθενται και ανήλικοι που βρίσκονται στην Ελλάδα με συγγενείς τους. Η νομοθεσία προβλέπει συγκεκριμένα κριτήρια βάσει των οποίων οι ενήλικοι συνοδοί οφείλουν να αποδείξουν πως είναι συγγενείς, αλλιώς δεν μπορούν να αναλάβουν την ευθύνη των ανήλικων. Πρώτα απ' όλα ζητούνται επίσημα έγγραφα, τα οποία πολλές φορές δεν υπάρχουν ή είναι δύσκολο ως ακατόρθωτο να βρεθούν. Έπειτα, απαιτείται μία σειρά ψυχιατρικών και ιατρικών εξετάσεων, συμπεριλαμβανομένης της λήψης DNA. Αυτές οι προϋποθέσεις στην πραγματικότητα καθιστούν αδύνατη την απόδειξη συγγένειας και, συνεπώς, οδηγούν στην απομάκρυνση των ανήλικων από όποια κοινότητα διαθέτουν. Έπειτα, την ευθύνη τους αναλαμβάνει ο εισαγγελέας ανήλικων, μέσω του θεσμού της επιτροπείας. Οπότε, αφού απομακρυνθούν απ' τους δικούς τους, οι ανήλικοι μετανάστες εργάτες τίθενται ευθύς εξαρχής κάτω από ποινική μεταχείριση.

Με αυτούς τους όρους οδηγούνται στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, ή -μέχρι το 2020- όσοι ήταν άνω των 15 ετών κρατούνταν σε αστυνομικά τμήματα και κέντρα κράτησης και όσοι ήταν κάτω των 15 ετών κρατούνταν σε νοσοκομεία παιδιών. Η αξιοποίηση των νοσοκομείων ως τόπων κράτησης δεν θα έπρεπε να ξενίζει καμία. Για παράδειγμα, το νοσοκομείο Παίδων στην Αθήνα έχει ειδικά διαμορφωμένη πτέρυγα για παιδιά που απομακρύνονται απ' τους γονείς τους με εισαγγελική εντολή.

Από τα Κ.Υ.Τ. και τα κέντρα κράτησης οι ανήλικοι μετανάστες εργάτες καταγράφονται ώστε να μεταφερθούν σε κάποια δομή στέγασης. Τέτοιες δομές, όπως υποστηρίξαμε και παραπάνω, υπήρχαν ήδη. Ωστόσο, απ' την περίοδο '15-'16 και μετά αυτές οι δομές, δημόσιες ή ιδιωτικές, πολλαπλασιάστηκαν σαν τα μανιτάρια. Μερίδιο του ευρωπαϊκού και κρατικού χρήματος που έρεε εκείνη την περίοδο, διοχετεύθηκε στην ενοικίαση διαμερισμάτων και κτιριακών μονάδων από ιδιώτες ή από το δημόσιο. Διοχετεύθηκε, δηλαδή, στον τομέα των ακινήτων. Πέρα απ' αυτό όμως, από το 2018 ως δομές στέγασης αξιοποιήθηκαν και τα ξενοδοχεία, δηλαδή κομμάτι απ' την πίτα έλαβε και ένας απ' τους μεγαλύτερους κλάδους του εγχώριου κεφαλαίου, αυτός του τουρισμού. Το 2020, μάλιστα, εν μέσω απαγόρευσης κυκλοφορίας και νέκρας του τουρισμού, τα εν λόγω αφεντικά ενισχύθηκαν με την μαζική μεταφορά των ανήλικων μεταναστών εργατών από τα αστυνομικά τμήματα και τα κέντρα κράτησης, στα ξενοδοχεία.

Εν τω μεταξύ, μέσα από μια σειρά γραφειοκρατικών κωλυμάτων, οι ανήλικοι μετανάστες που οδηγούνται είτε στα Κ.Υ.Τ. και τα κέντρα κράτησης, είτε στις δομές και τα ξενοδοχεία, είναι χωρίς χαρτιά. Κι αυτό γιατί, ενώ μπορεί να υποβάλλουν από νωρίς αίτηση ασύλου, αυτή καθυστερεί πολύ να καταχωρηθεί. Οπότε, μέχρι να γίνει η καταχώρηση, οι ανήλικοι δεν φαίνονται πουθενά ως αιτούντες άσυλο. Οι αρχικές αιτήσεις, δε, γίνονται συνήθως στα Κ.Υ.Τ. Πολλές φορές, όταν ένας ανήλικος μεταφέρεται απ' το Κ.Υ.Τ. σε δομή στην ενδοχώρα, η διεύθυνση του Κ.Υ.Τ. αρνείται να στείλει τον φάκελο της αίτησης στην υπηρεσία ασύλου του τόπου διαμονής. Πράγμα το οποίο σημαίνει πως, και να προχωρήσει η διαδικασία, ο ανήλικος μετανάστης εργάτης θα πρέπει να ταξιδέψει πίσω στο Κ.Υ.Τ., πράγμα δύσκολο έως αδύνατο χωρίς χαρτιά.

Η παρανομοποίηση της εργασίας και οι δομές-στρατόπεδα.

Όπως είπαμε, οι δομές στέγασης των ανήλικων μεταναστών εργατών πολλαπλασιάστηκαν σαν τα μανιτάρια απ' το 2016 και μετά, παίρνοντας ένα κάρο μορφές: ξενοδοχεία, ξενώνες και στέγες/διαμερίσματα ημι-αυτόνομης διαβίωσης από Μ.Κ.Ο., κρατικές δομές παιδικής προστασίας. Εκτός των ξενοδοχείων, η αύξηση των δομών στέγασης απ' το 2018 και μετά αποτυπώνεται στο παρακάτω πινακάκι:

	ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΥΝΟ- ΔΕΥΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΔΟΜΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΟΜΩΝ
2/2018	3090	1655	62
8/2018	3290	2041	79
2/2019	3708	1975	79
8/2019	4210	1944	85
2/2020	5424	1587	119
8/2020	4511	2650	125
2/2021	2790	1655	185
8/2021	2738	2783	204
3/2022	2079	2637	197
8/2022	2023	2468	157
3/2022	2079	2637	197
8/2022	2023	2468	157
2/2023	2516	2519	155

Πίνακας 5.1 Αριθμός Ασυνόδευτων ανηλίκων-Δομών Φιλοξενίας-
Αναστοιχισμένη Απεικόνιση

Αυτές οι δομές, όπως είπαμε και στην αρχή του κειμένου, λειτουργούν σαν μικρά στρατόπεδα μέσα στον αστικό ιστό, που διαμορφώνουν γύρω τους έναν ολόκληρο κόσμο σχέσεων εξουσίας και υλικών συμφερόντων που αφορούν την παρανομοποίηση και εκμετάλλευση των ανήλικων μεταναστών εργατών: από τους ενοικιαστές και τους ξενοδόχους, του Δήμου και τις υπηρεσίες τους, την αστυνομία και τους εισαγγελέις, τους «αγανακτισμένους» κατοίκους και τους φασίστες που την πέφτουν στους ανήλικους, τους ειδικούς που στελεχώνουν τις δομές... Και φυσικά, τα ντόπια αφεντικά, που τρίβουν τα χέρια τους με την έλευση των ανήλικων μεταναστών εργατών.

Για να το καταλάβουμε καλύτερα αυτό, θα αξιοποιήσουμε συνεντεύξεις εργαζομένων σε αυτές τις δομές, που δημοσιεύθηκαν σε μία πρόσφατη έρευνα γνωστού αριστερού ερευνητικού ιδρύματος.³ Σύμφωνα με αυτές:

«"Μπορώ να δουλέψω;" Αυτή είναι η πρώτη ερώτηση και, όταν ακούν ότι δεν μπορούν να εργαστούν νόμιμα, με ό,τι μπορεί να σημαίνει η νόμιμη απασχόληση, καταρρακώνονται. Αλλά το κάνουν, ούτως ή άλλως. Νιώθουν ότι δεν έχουν επιλογή. (...)

Τα ανήλικα εργάζονται παράνομα σε αγροτικές εργασίες, πλυντήρια, βενζινάδικα ή εργοστάσια. Ορισμένες μαρτυρίες ισχυρίζονται ότι τα ανήλικα μπορούν να κερδίζουν δεκαπέντε ευρώ τη μέρα, άλλες κάνουν λόγο για δεκαεφτά, άλλες για πολύ λιγότερα, ενώ έχουν υπάρξει περιπτώσεις ανηλίκων που πηγαίνουν να εργαστούν –ειδικά στον αγροτικό τομέα– και ούτε καν πληρώνονται, οπότε αναγκάζονται να περπατήσουν ως το σπίτι τους από τη θήβα ύστερα από μία ολόκληρη μέρα εργασίας. Υπάρχουν μέχρι και μαρτυρίες ανηλίκων που αναφέρουν ότι υπέστησαν ηλεκτροσόκ, όταν ζήτησαν τα χρήματά τους».⁴

Σε άλλο σημείο των συνεντεύξεων αναφέρεται πως πολλές φορές ο Διευθυντής της δομής είναι αυτός που κανονίζει το πού θα εργαστούν οι ανήλικοι:

«Οι μαρτυρίες αναφέρουν μια καλή πρακτική σε μια συγκεκριμένη δομή φιλοξενίας ανηλίκων, στην οποία, αφού διασφαλιστεί η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό πλαίσιο που υπηρετεί το Βέλτιστο Συμπέρασμα του Παιδιού, ο διευθυντής εντοπίζει κατάλληλες θέσεις για τα ανήλικα και τα συνοδεύει στην εργασία τους, ενημερώνοντας τον εργοδότη ότι παρακολουθεί προσεκτικά και εποπτεύει την κατάσταση».⁵

Σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους, οι ανήλικοι «νιώθουν ότι δεν έχουν επιλογή». Εντάξει, δεν περιμέναμε και τίποτα καλύτερο από ανθρώπους που αναλαμβάνουν να κάνουν τους ανθρωποφύλακες. Ωστόσο, η διοίκηση των ανήλικων μεταναστών στα κάτεργα του μαφιοζοποιημένου ντόπιου κεφαλαίου, με όρους άμεσου ή έμμεσου εξαναγκασμού, διαμορφώνεται ακόμα και απ' το πώς είναι οργανωμένη η λειτουργία αυτών των δομών- στρατοπέδων.

Ξεκινάμε ευθύς εξαρχής απ' το γεγονός πως οι μετανάστες εργάτες βρίσκονται εκεί χωρίς χαρτιά, οπότε, ακόμα κι αν είναι άνω των 15 ετών και είναι νόμιμο να δουλεύουν, οι «επιλογές» που τους δίνονται για εργασία είναι πολύ συγκεκριμένες.

Έπειτα, για τη διαβίωσή τους στις δομές, υποτίθεται πως λαμβάνουν ένα ποσό των 150 ευρώ κάθε μήνα. Πέρα απ' το ότι το ποσό είναι πολύ μικρό, τις περισσότερες φορές δεν δίνεται καν, με την αιτιολογία πως υπάρχουν καθυστερήσεις στις χρηματοδοτήσεις των δομών.

Πέρα απ' αυτό, η εσωτερική λειτουργία των δομών φέρει κανονικότητα τα χαρακτηριστικά ενός στρατοπέδου. Ένα κάρο ειδικό αναλαμβάνουν την καθημερινή επιτήρηση και πειθαρχηση των ανηλίκων. Η καθημερινή ζωή

στις δομές, δε, ρυθμίζεται από αυστηρούς εσωτερικούς κανονισμούς. Για παράδειγμα, απαγορεύεται η έξοδος από μία συγκεκριμένη ώρα και μετά. Δεν είναι λίγες οι φορές που οι δομές αρνούνται την είσοδο σε ανήλικους που δεν τήρησαν το ωράριο:

«Ήταν ένα κορίτσι που αργοπορούσε συχνά οπότε ήταν να επιστρέψει στη δομή, και ήταν προφανές ότι δεν είχε ανάγκη από χρήματα. Για μένα, το γεγονός αυτό ήταν άκρως ανησυχητικό. Αλλά οι άλλοι συνάδελφοι θεώρησαν ότι δεν χρειάζεται να την κρατήσουμε στη δομή, διότι προφανώς δεν πειθαρχεί. «Μην ανησυχείς, έχει τον τρόπο της», έλεγαν».⁶

Είμαστε βέβαιες πως η φράση «έχει τον τρόπο της» σημαίνει πως η ανήλικη μετανάστρια εργάτρια επιβίωνε απ' την εργασία στα κάτεργα της πορνείας. Κι ενώ αυτή η κατάσταση αποτελούσε κοινό μυστικό στη δομή, θεωρούνταν προσωπική της επιλογή και ευθύνη και, γι' αυτό, την τιμωρούσαν με το να της αρνούνται την είσοδο στην δομή.

Ας προσπαθήσει κάποια τώρα να αναλογιστεί την κατάσταση: ανήλικοι μετανάστες εργάτες χωρίς χαρτιά και με ένα «χαρτζιλίκι» που πολλές φορές δεν δίνεται καν· οι μόνες «επιλογές» επιβίωσης που τους δίνονται αφορούν τα μαφιοζοποιημένα καπιταλιστικά κάτεργα· λόγω της παράνομης εργασίας τους κινδυνεύουν τόσο να τιμωρηθούν και να εκδιωχθούν απ' τις δομές, όσο και να φάνε σύλληψη απ' την αστυνομία και να απελαθούν ή να ξαναβρεθούν σε κάποιο camp.

Θα έλεγε καμία πως αυτές οι δομές είναι καζάνια που βράζουν. Γι' αυτό και χρειάζεται να διοχετευθούν τόνοι κρατικής βίας για την πειθαρχηση των ανήλικων μεταναστών και την τοποθέτησή τους στον πάτο της ταξικής πυραμίδας. Αυτοί οι τόνοι βίας μπορούν να πάρουν ένα κάρο μορφές: απ' την καθημερινή επιτήρηση των λειτουργιών μέσα στις δομές, τις αλληπάλληλες ψυχοφθόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες, τις μετακινήσεις από δομή σε δομή, τις συλλήψεις απ' την αστυνομία, τα πεσίματα από φασίστες κ.ά. Πολλές φορές, η κλήση στην αστυνομία γίνεται απ' την ίδια την δομή, όταν υπάρχει κάποιο «δύσκολο περιστατικό». Άλλες φορές, αντί για την αστυνομία καλείται κάποιος ψυχίατρος: η υπερσυνταγογράφηση βαριών ψυχιατρικών αγωγών δίνει και παίρνει μέσα σ' αυτές τις δομές.

Η παραμονή στις δομές κρατάει από λίγες μέρες μέχρι λίγους μήνες. Η επίσημη κρατική αφήγηση κάνει λόγο για «παιδιά που περνάνε ένα βράδυ και εξαφανίζονται». Με αυτήν την αφήγηση υπονοείται πως το κράτος δεν κάνει καλά την δουλειά του και πως δεν έχει έλεγχο πάνω στο τι συμβαίνει με τους ανήλικους μετανάστες εργάτες. Κάτι τέτοιο, βέβαια, καθόλου δεν ισχύει. Το αντίθετο μάλιστα. Αυτές οι δομές είναι διαμορφωμένες έτσι ώστε οι ανήλικοι να εναλλάσσονται συνεχώς: να καταγράφονται απ' τους επίσημους φορείς, να τρώνε μπόλικη κρατική βία και να διοχετεύονται για εργασία στα ντόπια αφεντικά, με τη συμβολή της αστυνομίας και της ντόπιας μαφίας. Το ελληνικό κράτος δεν γνωρίζει απλώς, αλλά μεθοδεύει και οργανώνει το τι θα γίνεται με τους ανήλικους εργάτες αφού περάσουν από τη δομή. Οργανώνει, για παράδειγμα, το πόσοι από αυτούς θα παραμείνουν μέσα στα σύνορα του ελληνικού κράτους και πόσοι θα περάσουν στην Ευρώπη, ειδικά στη Γερμανία, για αναζήτηση εργασίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αποτελεί κοινό μυστικό πως οι ανήλικοι φεύγουν από τις δομές αφού βρουν εργασία και νοικιάζουν πολλοί μαζί διαμερίσματα-τρύπες:

«Κάποιοι γνωστοί μου είπαν πως μπορώ να έρθω εδώ για να ζητήσω βοήθεια. Τους είπα την ιστορία μου και μου είπαν πως θα μπορούσα να πάω άμεσα σε έναν ξενώνα, ο οποίος ήταν λίγο έξω από την Αθήνα. Εγώ απάντησα τελικά πως δεν ήθελα. Έχω τους φίλους μου εδώ. Επίσης σε έξι μήνες θα είμαι 18. Φοβάμαι ότι θα με στείλουν σε κάποιο camp πολύ μακριά... και τώρα τα πράγματα δεν είναι εύκολα για μένα. Όμως σου λέω πως προτιμώ να μείνω εδώ, στο σπίτι που μένω. Με κάποιον τρόπο θα τα βρίσκω τα χρήματα για το ενοίκιο... Ευτυχώς με βοήθησαν και τώρα έχω δελτίο (διεθνούς προστασίας). Σε λίγες ημέρες έχω τη συνέντευξή μου. Ένας δικηγόρος με προετοιμάζει γι' αυτήν».⁷

Μέχρι εδώ προσπαθήσαμε να υποστηρίξουμε πως, όταν το κράτος μιλάει για ανήλικους μετανάστες, δεν μιλάει ούτε για «παιδιάκια», αλλά ούτε για «εγκληματίες». Όταν το κράτος μιλάει για ανήλικους μετανάστες, μιλάει για ένα απ' τα πιο υποτιμημένα και παρανομοποιημένα κομμάτια της εργατικής τάξης.

Οι ανήλικοι μετανάστες εργάτες τίθενται στον πάτο της ταξικής πυραμίδας με κρατικό σχεδιασμό εδώ και τουλάχιστον τριάντα χρόνια. Η υποτίμηση κι εκμετάλλευση της εργατικής τους δύναμης προϋποθέτει μία σειρά γραφειοκρατικών μηχανισμών και καθημερινών πρακτικών, μέσω των οποίων

κάθε πτυχή της κοινωνικής τους αναπαραγωγής τίθεται υπό κρατικό έλεγχο και διαχείριση. Πόσο μάλλον, γύρω απ' αυτήν την διαχείριση αναπτύσσονται σχέσεις και υλικά συμφέροντα που διαμορφώνουν τον κόσμο μας τις τελευταίες δεκαετίες.

Αναπτύσσονται, όμως, και ανταγωνισμοί, καθημερινές μικρές αρνήσεις και σχέσεις αλληλεγγύης και ταξικής επιβίωσης. Οι ανήλικοι μετανάστες εργάτες που μεγάλωσαν στην Ελλάδα απ' την δεκαετία του '90 και μετά, δι-αμόρφωσαν την εργατική νεολαία αυτού του τόπου: τις πολυεθνικές παρέ-ες, τις κουλτούρες και τις μουσικές. Έκαναν τις γειτονιές περισσότερο πα-λέψιμες. Οι ίδιες γειτονιές εμπλουτίζονται κοντά δέκα χρόνια τώρα με νέες φουρνιές μεταναστών εργατών, εγκυμονώντας τους ίδιους κινδύνους για το κράτος και τους φίλους του.

Απέναντι σ' αυτούς τους κινδύνους οργανώνεται το ελληνικό κράτος χρόνια τώρα. Αυτή η οργάνωση μάς έρχεται ως κλάψα για ευρωπαϊκά κον-δύλια που δεν έρχονται και δομές που περνάνε κρίση. Άλλες φορές, μας έρχεται με τη μορφή σκανδάλων που αφορούν τις Μ.Κ.Ο. που εμπλέκονται στο μεταναστευτικό ή/και στα της «παιδικής προστασίας». Στην πραγματι-κότητα, το ελληνικό κράτος δεν περνάει κανενός είδους «κρίση». Αναδι-οργανώνεται ώστε να ασκεί ακόμα μεγαλύτερο έλεγχο στη διαχείριση των ανήλικων μεταναστών εργατών: το πώς θα ζουν, σε ποιους κλάδους θα δι-οχετεύονται ως υποτιμημένη εργατική δύναμη, πόσοι από αυτούς θα στέλ-νονται ως παράνομη εργατική δύναμη στην Ευρώπη κ.ο.κ.

1. «Η κρυφή εργασία πίσω απ' την τεχνητή νοημοσύνη», στο παρόν τεύχος.

2. Ψημμένος Ι., Σκαμνάκης Χρ., *Οικιακή εργασία των Μεταναστριών και Κοινωνική Προστασία, Η περί-πτωση των γυναικών από την Αλβανία και την Ουκρανία*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2008, σελ. 294.

3. Σαράντου Ε., Θεοδωροπούλου Α., *Παιδιά έρμια, αποκλεισμός και εκμετάλλευση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα, εθνική μελέτη*, ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, Νοέμβριος 2019.

4. Στο ίδιο, σελ. 116.

5. Στο ίδιο.

6. Στο ίδιο, σελ. 76.

7. Μανωλάκος Π., *Αλλοδαποί ασυνόδευτοι ανήλικοι στην Ελλάδα & εργασιακή εκμετάλλευση*, διπλωμα-τική εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Αθήνα 2023, σελ. 61.

8. «Πετρούπολη: ένταση μεταξύ κατοίκων για τη δημιουργία δομής ασυνόδευτων ανηλίκων», *peristerinews.gr*, 23/7/2024.

9. «Πογκρόμ σε δομή ανήλικων μεταναστών – Ερωτήματα για την ΕΛΑΣ», *Η Αυγή*, 15/10/2024.

«ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ» ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΣΤΑ ΣΕΠΟΛΙΑ

Ξεκινώντας από το πογκρόμ του 2004, οι αριστεροί της χώρας παρήγαγαν συλλογικά την κορυφαία τους συνεισφορά στη δια-χείριση των μεταναστών εργατών. Αυτή η συνεισφορά μπορεί να ονομαστεί (χαϊδευτικά) «το πρόβλημα» και συνίσταται στις εξής τρεις ιδέες:

(α) Οι ρατσιστικές επιθέσεις είναι κατά βάση έργο «περιθωρι-ακών φασιστών».

(β) Δυστυχώς, οι περιθωριακοί φασίστες συστρατεύουν και κάποιους πλανημένους κατοίκους.

(γ) Λογικό κι αυτό, γιατί, τελικά, εδώ που τα λέμε, «υπάρχει πρόβλημα». Κάτι πρέπει να κάνουμε. Όχι για το πογκρόμ, αλλά για «το πρόβλημα».

«Το πρόβλημα» επιτελεί στρατηγικές λειτουργίες. Πρώτον: να αποκρυφθεί η ταξική φύση των «προβληματισμένων», δηλα-δή ότι **τα ρατσιστικά σκουλήκια που έχουν «πρόβλημα»**, αν-θρωπιστικό ή φασιστοπογκρομικό, **είναι οι ίδιοι**, δεξιοί και αριστεροί, **που σπνίζονται από τους μετανάστες**. Δεύτερον, να αποκρυφθούν οι κρατικές στρατηγικές παρανομοποίησης και κυρίως η σχέση μαφίας και κράτους. Τρίτον, να διασωθεί η ελ-ληνική εθνική ενότητα σε στιγμές που κραυγάζουν ότι «οι Έλλη-νες» ούτε όλοι ίδιοι είναι, ούτε τα ίδια συμφέροντα έχουν.

Από το 2004 και μετά, «το πρόβλημα» εφαρμόστηκε κατά κό-ρον. Η χρησιμότητά του συνοψίστηκε στο σύνθημα «οι Έλλη-νες δεν είναι ρατσιστές» το 2004, και έλαμψε για τα καλά στη «δίκη της Χρυσής Αυγής» το 2020: δεκαπέντε χρόνια ακραίων κρατικών πολιτικών, δεκαπέντε χρόνια συνεργασίας μαφίας, αστυνομίας και ελληνικής αριστεράς, πέρασαν στην ιστορία ως «δράση εγκληματικής οργάνωσης», της οποίας τα «εγκλήματα»

είχαν κατά βάση... ιδεολογικά κίνητρα!

Σήμερα, «το πρόβλημα» εξακολουθεί να δουλεύει. Τον Ιούλιο που μας πέρασε, «κάτοικοι» εξέφρασαν «αντιδράσεις» γύρω από την εγκατάσταση μιας «δομής ασυνόδευτων ανηλίκων» στην Πετρούπολη. Λόγω των «αντιδράσεων», η «δομή», στο βουβό, παρέμεινε εκεί που ήταν, δηλαδή στα Σεπόλια.⁷ Τρεις μήνες μετά, η δομή στα Σεπόλια δέχτηκε επίθεση από «όχλο».⁸ Ποιος και γιατί δεν θέλει οι ανήλικοι εργάτες να μετακομίσουν στην Πετρούπολη; Ποιος και γιατί προσπαθεί να συνετίσει τους ίδιους ανήλικους εργάτες στα Σεπόλια; Ερωτήσεις που δεν περ-νούν καν από το μυαλό, χάρη στην αριστερή ιδεολογία. Ερω-τήσεις που προς το παρόν δεν μπορούμε να απαντήσουμε. Οι προηγούμενες εμπειρίες μας, όμως, λένε ότι *ποτέ μα ποτέ τέ-τοια πράγματα δεν γίνονται δίχως υλικό συμφέρον και κρατική υποστήριξη*.

Τέλος πάντων. Αυτή εδώ είναι η αφίσα που κόλλησε ο αντιφα-σιστικός πυρήνας *antifa west side* στα Σεπόλια τον Νοέμβριο που μας πέρασε.

Το σύνθημα είχε πρωτοχρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια του πογκρόμ του Αγίου Παντελεήμονα, το 2011. Έλεγε «πρέπει να κόβεται» - και όχι «θα κόβεται», όπως παραφράστηκε αργό-τερα. Γιατί δεν πρόκειται για απειλή, αλλά για γνώμη. Το νόη-μα είναι: οι αριστεροί μάς κάνουν τα μυαλά σουπά με τις ιδέες τους περί «προβλήματος». Το αποτέλεσμα είναι να δυσκολευ-όμαστε ακόμη και να θέσουμε τις ερωτήσεις που έχουν πραγ-ματικά σημασία. Ακόμη κι έτσι όμως, υπάρχει μία πολύ προφα-νής και αξιοπρεπής γνώμη για να υιοθετήσουμε σχετικά με το «πρόβλημα»:

Όποιο χέρι σηκώνεται πάνω σε μετανάστες πρέπει να κόβεται.

Δεν είναι απειλή. Είναι γνώμη για την αντιμετώπιση του προ-βλήματος.